

AHMET ERENTOK KONUŞMA METNİ

“Doğu Anadolu’ nun Güvenliği; Türkiye’ nin Güney Kafkasya Politikası İçinde Azerbaycan’ ın ve Orta Asya Politikası İçinde Özbekistan’ ın Yeri ve Önemi” Konulu Beyin Fırtınası

**30 Kasım 2005
Global Stratejiler Enstitüsü
ANKARA**

TÜRKİYE-AZERBAYCAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ; PERSPEKTİFLER

Değerli katılımcılar;

Azerbaycan`ın da içinde bulunduğu Kafkasya bölgesi; Doğu ile Batı, Kuzey ve Güney arasında geçiş koridoru özelliğindedir. Bu bölge Sovyetler Birliği` nin dağılmasının ardından kurulan yeni dünya düzeninde; Avrasya`da kurulan enerji ve ulaştırma koridorlarının kesiştiği noktada yer almaktadır. Bu konumuyla stratejik pozisyonu daha da gelişen bölge, tüm Avrasya`da istikrar ve refah açısından da giderek artan bir öneme sahip olmuştur.

Azerbaycan Cumhuriyeti`nin yüzölçümü 86.600 kilometrekaredir. Ülke nüfusu 8.3 milyondur (Ocak 2004). Dünyada mevcut 11 iklimin 9’ una sahip olduğu için bitki örtüsü ve hayvancılık açısından son derece zengin bir çeşitlilik içermektedir.

Azerbaycan, Güney Kafkasya’nın yüzölçümü en büyük ülkesidir. Ayrıca ekolojik anlamda muazzam çeşitliliğe sahip bir ülkedir. Bölgede, deniz seviyesinden alçak geniş araziler, 4,000 metrenin üzerinde dağlar, çöller, tropikal ormanlık alanlar vardır. Bölgesindeki su kaynaklarının % 15’ini barındırır. Ülkedeki bütün su kaynakları Hazar Denizi’ne akar. Hazar Denizi’nin balık stoku Karadeniz’in altı mislidir.

Bu özellikleri ile hem enerji hem tarım ülkesi olarak, diğer bölge ülkelere nazaran farklı bir konumu bulunmaktadır.

Bulduğumuz coğrafyada başdöndüren bir hızla gelişen ve değişen bölgesel koşullar, ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanmasının ve sürdürülmesinin ne denli zor olduğunu göstermektedir.

Bu gerçekten yola çıkarak, sahip olduğu petrol ve doğal gazın uluslararası pazarlara çıkarılması için yapılan anlaşmalar ile gerek gelişmiş ülkelerin, ülkeye sermaye yatırmalarının temin edilmesi gerek enerji tehlikesizliğinin temini için çok önemli bir ortam yaratan Azerbaycan, Kafkasların, siyasi ve ekonomik olarak önde gelen istikrarlı ülkesidir.

Azerbaycan; bu konumunu; Milli Lideri Haydar Aliyev' in 1993- 1996 yılları arasında yarattığı siyasi istikrar ve 1996 yılından başlattığı kalkınma hamlesini, ülkenin topyekün kalkınma hamlesine dönüştüren Devlet Başkanı İlham Aliyev' in idaresinde daha da sağlamlaştırmaktadır.

Azerbaycan'da siyasi ve ekonomik istikrar sayesinde yatırım ortamı olumlu hale gelmiş; ülke ekonomisine yatırımların yönlendirilmesi maksadı ile hükümet tarafından "açık kapı" siyaseti hayata geçirilmiştir. Tüm bunların neticesinde 2004 yılında Azerbaycan ekonomisine yapılan yatırımların toplamı 5 milyar dolara ulaşmıştır. Bu rakamın 3,7 milyarı yabancı yatırımlara, 1,3 milyarı ise yerli yatırımlara aittir.

Azerbaycan' da sürekli ekonomik büyümenin sağlanmasında, özel sektör mühim role sahiptir. Bu nedenle özel sektörün gelişmesi için devletin büyük bir desteği vardır. Bunlardan biri olan Girişimciliği Destek Fonu vasıtasıyla, devletin özel sektöre mali desteği artık sürekli bir hal almıştır. Bu Fona devlet bütçesinden ayrılan rakam her geçen yıl katlanarak artmaktadır. Milli Lider Haydar Aliyev' in kararnamesiyle Azerbaycan Girişimciler Şurası ve Azerbaycan Yatırımları Teşvik ve Tavsiye Fonu kurulmuştur. Bu kuruluşlar ülkeye yabancı sermayenin çekilmesi ile ilgili yatırım ortamının iyileştirilmesi ve özel sektörün gelişmesi için çalışmaktadır.

EKONOMİK KALKINMAYI HIZLANDIRAN DEVLET PROGRAMLARI

Ekonomideki ve özel sektörün gelişiminde yakalanan ivmeyi, 2003 yılından itibaren uygulamaya konulan devlet programları ve kararnameler daha da desteklemiştir.

Programların asıl maksadı;

1. Bölgelerin mevcut potansiyelden verimli bir şekilde istifadesi

2. Ekonominin ayrı ayrı sahalarının gelişmesi üretim kurumlarının faaliyetlerinin iyileştirilmesi ve daha da genişletilmesi,
3. İhraç özelliği olan mahsüllerin üretiminin artırılması
4. Yerli girişimciliğin artırılması yolu ile nüfusun hayat standardının yükseltilmesi,
5. Özellikle gençlerin faydalı işler yapmasını temin ederek

ülke ekonomisinin dinamik gelişimine imkan yaratmaktır. Yoksulluğun Azaltılması, Bölgelerin Ekonomik ve Sosyal kalkınması gibi Devlet Programların uygulamaya konulması ile birlikte örneğin; istihdam 2003 ile 2005 yılı Ekim ayları arasında % 84' ü bölgelerde olmak üzere 310 bin kişilik istihdam yaratılmıştır.

Gelecek 20 yıl içinde petrol sektöründen ülkeye girişi beklenen 300 milyar dolarlık gelirin; petrol dışı sektörlerin ve bölgelerin kalkınmasına harcanması, altyapı çalışmalarının tamamlanması, yoksulluğun azaltılması ve sosyal problemlerin halli, ekonomideki entellektüel seviyenin, teknolojinin ve insan kalitesinin yükseltilmesi için harcanması planlanmaktadır.

Önümüzdeki orta ve uzun dönemli perspektiflerde 'bölgesinin yükselen yıldızı' olacak Azerbaycan ile Türkiye arasındaki bağlar ve ilişkiler çok boyutlu ve kökü tarihin en eski dönemlerine dayanmaktadır. Bunlara gözetarsak;

- Aynı milli köklere sahip olunması
- Gelenek ve göreneklerdeki yakınlık
- Dil birliği
- Din birliği
- Edebiyat, kültür ve sanatın yakınlığı
- Azerbaycan güneybatıdan Türkiye ile ortak sınırlara sahip olması
- Azerbaycan ve Türkiye' nin Doğu ile Batı arasındaki kavşak noktada yer alması
- Kafkasya, özellikle de Azerbaycan Türkiye'nin orta Asya'ya açılan doğal kapısı konumunda olması
- Her iki ülkeninde katıldığı İpek Yolu projesi yaşama geçirilmeye başlanması (Proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmekte ve Uluslararası Doğu-Batı Ulaşım Koridoru statüsü taşımaktadır. Projenin merkez ofisi Bakü'de bulunmaktadır. Son 5-6 yılda Azerbaycan'ın İpek Yolundan geçen yük hacmi 5 kat artmıştır)
- Kars-Ahalkalaki Demiryolu projesi
- Her iki ülke arasında devletlerin en üst kademesinde oluşmuş sıcak siyasi ve diplomatik ilişkilerin olması, (Türkiye, 9 Kasım 1991 tarihinde

Azərbaycan`ın bağımsızlığını tanıyan ilk ölkə olaraq Azərbaycan`a verdiği ayrıcalıklı önemi kanıtlamışdır. İki ölkə arasında diplomatik ilişkiler de rəsmən 14 Ocak 1992`de başlamışdır)

- İki ölkənin ortaq stratejik müttəfiklərə sahib olması,
- (Uluslararası stratejik boyutunun yanı sıra Azərbaycan`ın içində yer aldığı Kafkasya`da istikrar və rifah Türkiyə`nin kendi güvenliği ve istikrarı bakımından da özel bir önəm taşımaktadır)
- Her iki ölkənin ulusal egemenliği temel alan ve bölgesel entegrasyonu öngören bağımsız dış politikalar yürütmesi ve bu alanda birbirlerine karşılıklı destek vermesi,
- Karabağ sorununun çözümünde ortaq ve uyumlu diplomatik hareketliliğe sahip olması,
- K.K.T.C`nin ekonomik izolasyonunun kaldırılması ile ilgili karşılıklı işbirliğinin oluşması,
- NATO ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerde ve Avrupa Konseyinde sıkı işbirliğinin yapılması,

TÜRKİYE VE AZERBAIJAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

- Bölgesel işbirliklerinin sürdürülmesi
- Mevcut ticari ilişkilerin geliştirilmesi
- İşadamlarının Azerbaycan`a sermaye yatırımı
- Azerbaycan ile Türkiye arasında çağın en önemli projelerinden biri olan Bakü-Ceyhan petrol boru hattı projesi konusunda imzalanan anlaşmanın uygulanması
- Bakü-Tiflis-Erzurum doğal gaz boru hattı projesi konusunda anlaşmanın imzalanmış olması

Tüm bunlara bakıldığında Türkiye ile Azerbaycan arasında günümüzde her kademedede çok sıkı ilişkilerin olmasını beklemek doğaldır. Ancak devletin en üst kademesinde görölen yakın ve sıcak ilişkiler ne yazık ki piramitin diğer katlarında görünmemektedir. Yani ne Parlatenterler, ne bakanlar, ne parlatenterler, ne bürokratlar, ne akademisyenler ne sporcular arasında istenilen ilişkiler maalesef kurulamamıştır. Bu piramitin en alt tabanını oluşturan Sivil Toplum Örgütleri arasından işadamları dernek ve birlikleri biraz daha bu konuda gayretkeş görünse de yeterli efektiflikte değildir.

Bu çerçevede iki ölkə arasındaki ekonomik ilişkileri irdelemek gerekmektedir.

Türkiye yatırımcı olarak;

2004` ün verilerine göre Türkiye, Azerbaycan ekonomisine petrol dışı sektörler itibariyle 34,0 Milyon Dolar yatırım yapmıştır. Bu, 2003 yılına oranla %11,8 artış anlamına gelmektedir.

Yani Türkiye Azerbaycan` a 2004 yılında yapılan yatırımların hacmine göre İngiltere (96,7 Milyon Dolar), Birleşik Apar Emirlikleri (63,5 milyon dolar) ve ABD` den (45,5 Milyon Dolar) sonra 4. sırada yer almaktadır. Türkiye` nin yatırımlarını yıllar itibariyle mukayese ettiğimizde 1995 yılında Türkiye Azerbaycan` a yapılan direkt yatırımlar toplamında 1. sırada yer almaktayken; 2004 yılında 4. sırada görmekteyiz. 1. sırada yer almakla beraber, 1995 yılında Türkiye toplam 6,8 Milyon Dolar sermaye yatırmıştır. 2004 yılında Türkiye`nin Azerbaycan`a yaptığı yatırımlar 2003 yılına oranla % 11,8 oranında artmasına rağmen, sıralamada 3.sıradan 4.sıraya gerilemiştir.

Azerbaycan ile Türkiye`nin ticaret hacmi;

1998 yılında Azerbaycan ile olan dış ticaret hacmimiz 355 Milyon Dolar olmuş ve Azerbaycan`ın toplam dış ticaret hacminin %21` i ile 1. sıradayken, 2004 yılında 407,5 Milyon Dolar olarak gerçekleşip, ticaret hacminin % 5,7` si ile 4. sıraya düşmüştür

Türkiye`nin özellikle de Azerbaycan`la olan dış ticaret hacminin hem ithalatta, hem de ihracatta düşüş gösterdiği görülmektedir. 2004`ün verilerine göre Türkiye Azerbaycan`ın ithalatında %6,4`le 3.sırada, ihracatında %4,2 ile 5.sırada yer almaktadır. 1996 yılında bu göstergeler ithalat %22,5 ve ihracat %6,2 olmuştur.

Türkiye uzun yıllar boyunca ticaret hacminin arttığını düşünürken yıllar itibarıyla Azerbaycan` ın giderek artan ticaret hacmi içindeki payını yitirmektedir. Bu gidişata son vermek amacıyla ATİB olarak 2004 yılı Ağustos ayından itibaren Ankara ve İstanbul` un yolunu tuttuk ve çalmadık kapı bırakmadık. Neticesinde, Devlet Bakanı Kürşad Tüzmen` i Bakü` ye beraberinde işadamlarıyla birlikte getirebildik. Devlet Başkanı İlham Aliyev` in de katıldığı Türkiye-Azerbaycan İş Forum` u bu olumsuz gidişata son verebilecek bazı tarihi kararlara sahne de oldu. Bunlardan en önemlisi 2005 yılı itibarıyla iki ülke arasındaki yıllık Ticaret Hacminin 1 milyar ABD Dolarına ulaşması için her iki ülkenin kararlılığını açıklaması oldu. Bunun için yoğun çalışmalar hala devam etmekte olup ali hazırda 2005 yılı 10 aylık veriler 332,271.4 ABD Dolarında bir ticaret hacmi

gerçekleştirildiğini göstermektedir. BTC' nin devreye girmesiyle telafuz edilen rakamlara ulaşmak mümkün olacaktır.

Yine de iki ülke ilişkileri gerek ülkesel gerek bölgesel güvenlik ve istikrar için olmazsa olmazlar taşımaktadır. Bunun için bölgede Azerbaycan' ın attığı, bölgesel önemde adımlara ve Türkiye için getirilerine bakmak gerekmektedir.

Bildiğiniz gibi siyasi ve ekonomik istikrar birbirinden ayrılmazdır. Siyasi istikrarın olmadığı yerde ekonomik istikrarı, ekonomik istikrarın olmadığı yerde de siyasi istikrarı temin etmek mümkün değildir. Bu gerçek çerçevesinde Azerbaycan' daki siyasi istikrarın temeli 1994 yılında imzalanan 'Asrın Anlaşması' yani Hazar petrolünün Uluslararası Pazarlara çıkışını temin eden Petrol anlaşması ile birlikte onu takip eden uluslararası öncelikli ve bölgesel öneme haiz projelerin gerçekleştirilmesidir. Bunların içinde ilk akla gelenler **Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru hattı** projesidir. Artık Türkiye topraklarına varan ilk petrolün 2006 yılının Ocak ayından itibaren Ceyhan' dan yüklenmeye başlaması beklenmektedir. Bu hattan yılda 50 milyon ton Azerbaycan petrolünün geçeceği bu boru hattını Kazakistan petrolününün geçişi ile yılda 100 milyon ton kapasiteye çıkarmak mümkün olabilecektir. Sadece bu tek dahi Azerbaycan ekonomisi, jeopolitik konumu ile Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye' nin birbirleri için önemini vurgulamak için yeterlidir. Bu projenin yanısıra **İpek Yolu** projesine başlanılmış ve gerekli yatırımlar yapılmıştır. Doğu' dan Batı'ya nakliyat koridorunu tamamlayacak bu projeye ek olarak, 2006 yılı başlarında fizibilite çalışmalarının bitirilmesi planlanan Kars-Ahalkaleki Demiryolu projesi ile Türkiye demiryolu ile Tiflis ve Bakü' ye bağlanabilecek, böylece ülkelerarası ticareti özellikle maliyetler nedeniyle olumsuz etkileyen karayolu nakliyesine karşı avantajlı nakliye imkanları temin edilebilecektir. Böylece şu anda bu yılın 10 ayı içinde Azerbaycan' dan transit 6.744. 397,6 ton yük geçirilmiştir. Bu yükler için demiryolu ve kara nakliyesinden faydalanılmıştır. Ancak özellikle ucuz olan demiryolu nakliyesinden faydalandığında bu rakamların birkaç kat atması kaçınılmazdır. Ayrıca bu proje bittiğinde Türkiye Çin' e kadar uzanan demiryolu bağlantısına kavuşmuş olacaktır. Bu çerçevede projenin stratejik olarak son derece önemli olduğu görülmektedir. Bunun yanısıra yine önümüzdeki yıl itibarıyla Bakü-Tiflis-Erzurum Gaz Boru hattı projesinin hayata geçirilmesi ile birlikte Türkiye çok önemli stratejik bir adım daha atmış olacak, Hazar gazının uluslararası pazarlara çıkarılması ile ilgili bir koridor daha açılmış olacaktır. Bu ise 2003 yılından bu yana devrede olan Mavi Akım

projesinden sonra Türkiye, Rusya ve Azerbaycan' ı enerji koridorunun güvenliğinin tesisi adına da stratejik partner haline getirecektir.

Tarihin en eski çağlarından bu yana medeniyetler beşiği olmuş topraklarda yerleşmiş 3 devletin sahip olduğu tarihi, kültürel bağlar; ülkelerarası ikili sıcak siyasi ilişkiler ve ülkelerin sahip olduğu doğal kaynakların yanı sıra jeo-stratejik konumları; Türkiye, Azerbaycan ve Rusya' nın işbirliğini olmazsa olmaz kılmaktadır.

Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin' in, 2004 yılı Aralık ayında, 35 yıldan sonra ve ilk kez Devlet Başkanı seviyesinde gerçekleştirdiği Türkiye seyahatinde, TC.Başbakanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan' ın da iştirak ettiği toplantıda; DEİK Türk-Avrasya İş Konseyleri Başkanı Tuğrul Erkin, Türkiye ile Rusya arasında bugüne kadar ciddi bir gelişme sağlanamayan ve eksikliği hissedilen konulara değinirken, Rusya ve Türkiye' nin üçüncü ülkelerde hiçbir işbirliği projesi geliştirilememesi gerçeğinin de altını çizmiştir.

Bu gerçekten yola çıkılarak ATİB tarafından telafuz edilen ve adı konulan TAR Konsepti, Türkiye ve Azerbaycan dahil olmak üzere 130 milyonluk nüfusa sahip Orta Asya Cumhuriyetleri ile yaklaşık 230 milyonluk bir nüfusun bulunduğu Rusya, Ukrayna, Belarus, Gürcistan ve Moldova' nın da yer alacağı ' Bölgesel Ekonomik İşbirliği Modeli' nin oluşturulmasına hizmet edecektir.

Böylece genç ve dinamik 400 milyona yakın bir Pazar ve çok sayıda işbirliği fırsatı olan bir bölgenin dünya ekonomisine entegrasyonu çokuluslu projeler vasıtasıyla daha çabuk sağlanabilecektir.

Neden Gürcistan ya da bir başka ülke ile değil de Türkiye ve Rusya Azerbaycan' da ortak bir proje gerçekleştirmelidir? diye bir soru şu an aklınıza gelmiştir eminim.

Yukarıda da değinildiği gibi Azerbaycan' ın sahip olduğu doğal kaynaklar ve bu kaynakların uluslararası pazarlara çıkış yollarının ve kaynakların Rusya ve Türkiye üzerinden geçmesi bölgesel işbirliğini bir anlamda zorunlu kılmaktadır. (Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı, Bakü - Novorosisk Boru Hattı vb.)

Bu gerçekleri gözönüne alarak hazırlanan konsept; Türk ve Rus bilgi ve teknolojisinin transferi yoluyla, Azerbaycan' da ekonomik değeri olan büyük proje/projelerin hayata geçirilmesini öngörmektedir.

Azerbaycan' ın bu üçgene dahil edilmesindeki diğer nedenler ;

1. 2005 yılının Rusya' da Azerbaycan yılı olarak ilan edilmesi,
2. Buna mukabil 2006 yılının Azerbaycan' da Rusya yılı ilan edilmesi,
3. Gerek Rusya' da gerek Türkiye' de çok sayıda Azerbaycan vatandaşının yaşamaları,
4. Gerek Türkçe gerek Rus dillerini çok iyi konuşan genç ve eğitimli işgücü
5. Azerbaycan' ın Rusya başta olmak üzere onüç BDT ülkesinden onbiri ile imzaladığı gümrük anlaşması,
6. Ulaşım ve nakliyenin kolaylığı ve nakliye maliyetinin ucuzluğu,
7. Enerjinin ucuzluğu ve üretim maliyet girdilerinin düşüklüğü,
8. Projenin hayata geçirilmesi neticesinde üretilen mal/hizmetin nihai tüketiciye ulaşmasında rol oynayacak Azerbaycan' lı işadamlarının her iki ülkede de faaliyet göstermeleri,
9. Azerbaycan' ın Rusya ve Türkiye ile coğrafik yakınlığının yanısıra Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ile Orta Doğu' ya yakınlığı nedeniyle yaklaşık 2 milyarlık bir pazara da çıkış imkanlarına sahip olması,
10. Azerbaycan' ın Rusya ve Türkiye ile coğrafi yakınlığının yanısıra Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ile Orta Doğu' ya yakınlığı nedeniyle yaklaşık 2 milyarlık bir pazara da çıkış imkanlarına sahip olması,

ATİB olarak bu argümanları değerlendirerek ilk kez katıldığımız 5. Dünya Türk İşadamları Kurultayı' nda yaptığımız konuşmada bir teklifte bulunmuştuk. O da, ülkemizin AB ye girme yolunda gösterdiği yoğun çaba ve ondan elde ettiği yoğun tecrübeden istifade ederek, Türkiye' nin girişimi ve Rusya ile birlikte önderliğini yapacağı Azerbaycan' ın da faal katılımı ile yeni bölgesel bir ekonomik işbirliğinin oluşturulması idi.

Yukarıda da ifade ettiğim gibi bir adım sonrasında TAR konseptini hazırladık ve bu konsepti AVİB modelinin bir parçası olarak uygulamak niyetindeyiz. Bir taraftan Türkiye' nin diğer taraftan Rusya' nın AVİB' e dahil olması bu Birliğe daha büyük güç katabilir.

Avrasya Ekonomik işbirliğinin temelini oluşturacak bu girişim ile sahip olduğu enerji kaynakları ve 400 milyona yakın gelişmekte olan genç ve dinamik Pazar olma özelliği ile çok sayıda işbirliği fırsatına sahip Avrasya bölgesinin dünya ekonomisine entegrasyonu çok uluslu projeler sayesinde daha çabuk sağlanacaktır. Ayrıca hayata geçirilecek bu projenin, AB üyeliği için önüne uzun bir yol çizilen Türkiye' nin üyeliğe kabulünü de hızlandıracaktır.

Yeni Entegrasyon Modeli: (AVRASYA İŞADAMLARI BİRLİĞİNİN KURULMASI) Fırsatlar ve Perspektifler

Bildiğiniz gibi artık dünyanın gözü bir cazibe merkezi gibi Asya'ya yönelmektedir. Bugün imalat sanayisinin pek çok sahasında söz sahibi olan Çin, önemli hammadde ürünlerinin başlıca tüketicisi olarak dünya piyasalarında fiyatların düzeyine etki göstermektedir.

Asya' nın diğer önemli olan Hindistan bilgi teknolojileri ve program yazılımı alanında büyük gelişme hızı sağlamıştır. Güney Kore ise ihtisaslı kadro hazırlığı sahasında lider mevkilerden birini tutmaktadır.

Asya ülkelerindeki demokratik artış ise ekonomik potansiyelin insan kaynaklarıyla tamamlanmasında önemli rol oynamaktadır. Buna göre Avrupa Birliği ülkeleri ve ABD ekonomisi ciddi imtihanlar karşısındadır.

21. yüzyılın ortalarına doğru güç merkezinin Ortadoğu' ya kayacağı ve Çin ile Hindistan' ın dünyanın en büyük ekonomileri olacağını ekonomistlerin fikir birliği içinde olduğu en güncel konulardan biridir. (Bu görüşü yaratan GSMH lar baz alınarak hazırlanmış karşılaştırmalı verilere göre;)

	1945	1975	2005	2020	2050
ABD	%60	%55	%30	%30	%20
ÇİN	%10	%20	%30	%35	%35
AB	%20	%30	%40	%25	%15
HİND.	%8	%8	%8	%20	%30

olacaktır.

Yine Uluslararası Shell Grubu satınalma kabiliyeti paritesini baz alarak yaptığı hesaplamalarına göre 2025 yılından başlayarak Çin, GSYH üretimine göre ABD' yi geçerek dünyanın en büyük ekonomisine sahip olacaktır. Hindistan ekonomisi ise bu devrede Avro bölgesine dahil olan ülkelerin ekonomisinin toplam hacmine yaklaşacaktır. Kutuplaşarak gelişen dünyada Türkiye'nin ve Azerbaycan' ın daha güvenilir gelişme yolunu ve en etkili entegrasyon pozisyonunu seçmesi ülkelerimiz için hayati önem arz etmektedir.

Kanımca böyle bir entegrasyon modeli Avrasya Bölgesi hudutları içinde oluşturulabilir. Artık biz ATİB olarak Avrasya İşadamları Birliğinin (AVİB) oluşturulması girişimini desteklemekle kalmadık, bu konuda çalışmalarımızı da başlattık. Bu noktada T.C. Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen tarafından, DEİK Türk-Avrasya İş Konseyleri tarafından 18 Mart

2005 tarihinde Ankara' da düzenlenen Avrasya İşadamları Birlikleri ile yapılan toplantıda; Avrasya' nın 21. yüzyılda alacağı şeklin belirlenmesi çerçevesinde; ikili işbirliğinden çok bölgesel işbirliğinin öne çıktığı; yatırım planlamalarının bölgesel yapılması gerektiği ve en önemlisi de Avrasya İşadamları Birliği' nin yaratılması önerilmişti. Bu öneriden yola çıkarak 6-7 Ekim 2005 tarihlerinde Bakü' de Avrasya İşadamları Birliği Yolunda 1. Bakü Buluşması isimli bir toplantıda 'Avrasya İşadamları Birliği' nin kurulması kararı alınmıştır.

Eski Sovyet Cumhuriyetleri' nin arasında verimli işbirliği modellerini hayata geçirilemediği bir ortamda; AVİB, 13 ülkeyi – Azerbaycan'ı, Gürcistan'ı, Kazakistan'ı, Kırgızistan'ı, Rusya'yı, Ukrayna'yı, Beyaz Rusya'yı, Moldova'yı, Moğolistan'ı, Türkiye'yi, Özbekistan'ı, Tacikistan'ı hatta Afganistan, Hindistan, Pakistan ve Çin' i de birleştiren bir Birliğe çevrilebilir.

Gözönünde bulundurmak gerektir ki, AVİB' nin kapsadığı ülkelerin toplam nüfusu 400 milyona yakındır. Sadece bu bile Birliğin gelecekte nasıl büyük ekonomik ve sosyal güce malik olacağının ilk haberini vermektedir.

AVİB' in perspektiflerini yalnızca ekonomik prizmadan bakarak değerlendirdiğimizde de onun rekabet kabiliyetli ekonomi yaratmak için pek çok avantaja sahip olduğunu da görebiliriz. Bu avantajlar;

1. Birliği oluşturacak ülkeler zengin doğal servetlere enerji kaynaklarına sahiptir.
2. Üretim ve işgücü kaynakları Avrupa Birliği ülkeleriyle kıyasta çok ucuzdur. Bu, AVİB ülkelerine üretim maliyeti aşağı olan ürün üretmek imkanı verebilir ve üretimcilerin pazardaki rekabet kabiliyetini temin etmiş olur.
3. Birliğin 400 milyon nüfusa sahip olması aynı zamanda potansiyel pazar demektir. Ancak yalnız Birlik hudutlarındaki pazarlarla sınırlı kalmamak mukayeseli üstünlükler kullanılarak ürünleri dünya pazarlarına ihraç etmek gücüne ulaşmak için çalışılmalıdır.
4. Birlik ülkelerinde nüfusun Avrupa Birliği ülkelerine oranda genç olması, teknolojik yenilenme ve bilimsel gelişmenin temininde daha büyük işler görmeğe imkan sağlayacaktır.

5. AVİB hudutlarında gerçekleştirilen stratejik ve uluslararası projeler, Birliği oluşturan ÷lkelerin dñnya ekonomisine daha etkili bir şekilde entegrasyonuna ortam yaratabilecektir.

6. AVİB çerçevesinde daha sağlam esaslara dayanan ve gñn÷m÷z gerçeklerini nazara alan entegrasyon modeli kurulursa ilk aşamada Tñrkiye' nin sonraki aşamalarda ise Birlik ÷yelerinin Avrupa Birliđine ÷yelik s÷recini de hızlandırabilir.

7. AVİB' in oluşturulması aynı zamanda Birliği oluşturan ÷lkelerdeki İşadamları Birlikleri arasında daha sık ilişkilerin yaratılmasına, geniş tecr÷be ve bilgi alışverişine ve b÷lge ÷lkelerinin ticari ve ekonomik alanlarda işbirliğinin derinleşmesine ortam yaratacaktır.

Bug÷ne kadar b÷lge ÷lkeleri, Bağımsız Devletler Topluluğu, KEİ Teşkilatı, GUAM gibi çeşitli b÷lgesel birliklerin ÷yesi olsalar da, onların bir birine daha sık işbirliğini sağlayan, koordine eden, enformasyon temeli bir Birlik modeli kurulmamıştır.

8. AVİB' in kapsadığı alan içindeki ÷lkelerin coğrafi mevkii de birlik için stratejik ÷nem arz etmektedir. Tesad÷fi değildir ki **Merkezi Asya** dñyanın kalbi olarak isimlendirmişler. AVİB' in sınırları içinde dñyanın en eski ticaret yolu İpek Yolu güzergahı' nın bulunması bile b÷lgenin dinamik yapısını y÷zyıllardır koruduğuna ve koruyacağına dair bir ipucu olmaktadır.

Kanımcı, 2001 yılında kurulan şanghay İşbirliği Teşkilatı (şİT) AVİB' in oluşmasında temel rollerden birini oynayabilir. B÷lgesel ekonomik b÷t÷nleşme teşkilatı olan şİT, bñnyesinde Kazakistan, Çin, Kırgızistan, Rusya, Tacikistan ve Özbekistan' ı birleştirerek, Avrasya b÷lgesinin % 61' ni kapsamaktadır. Bu Birlik aynı zamanda b÷y÷k n÷fus potansiyeli ile de diğer modellerden farklanmaktadır. Başka bir ifadeyle dñya n÷fusunun ¼' i bu b÷lgede yaşamaktadır.

AVİB, ÷ye ÷lkelerde karşılıklı yatırımların teşviki, yatırım ortamının iyileştirilmesi ve kurumsal değişikliklerin hızlandırılması açısından çok ÷nemli bir rol oynayacaktır.

SON SÖZ :

Soğuk savaşın bitimiyle başlayan yeni dünya düzenine küreselleşme denilmekle beraber, bu sınırların tamamen kalkması ve her ülkenin eşit olduğu bir sistemin oluşması demek değildir.

Küreselleşmenin getirdiği faydalardan daha fazla yararlanmak için ortak çıkarları olan ülkeler biraraya gelmeye başlamış ve küreselleşme bölgeselleşmeye eşdeğer olmaya başlamıştır.

Bölgeler arasında yukarıdaki avantajları çerçevesinde önde gelen bölgelerden biri Avrasya dır. Avrasya sahip olduğu büyük ekonomik potansiyel ile yükselen değer olarak görülmektedir. Yaklaşık 25 milyon km.karelik bir alana yayılan bu bölge Türkiye hariç tutulduğunda 300 milyona yakın nüfus, 740 milyon dolarlık toplam milli gelir ve 425 milyar dolarlık bir ticaret hacmine sahiptir (**kaynak:DEİK**). Ayrıca küresel enerji kaynakları açısından son derece stratejik bir bölge olma özelliğine sahiptir.

Avrasya İşadamları Birliği; bölgesel kutuplaşmaya neden olmak çabası olarak değil, aksine bölge ülkelerini birbirlerine daha sıkı entegre ettirecek örnek bir Birlik ve İşbirliği modeli arayışı olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca pek çok kez ve değişik ağızlar tarafından Türkiye' nin Avrupa Birliği' ne üyeliğini destekleyeceğine emin olduğumuz bu Birliğin kurulması ile bölgede gerçek istikrar oluşturulabilir. Bölgesel güvenliğin tesisinde de önemli rol oynayacağını düşündüğümüz Birliği bir an evvel tesis etmek ve hayata geçirmek mecburiyetindeyiz. Böylece hem Türkiye' nin potansiyel gücünü kullanarak bölgesel dengelerdeki rolü daha fazla ortaya çıkabilecek hem de hamasi olduğu pek çok çevrede de ifade edilen Büyük Ağabey rolünden, gerçek rolüne geçerek katalizör ve güdümleyici fonksiyonuna bürünebilecektir.

Dikkatinize göre teşekkür ederim.